הלכה · משנה תורה · מפרשים · קובץ על היד החזקה · ספר זמנים

קובץ על היד החזקה על משנה תורה, הלכות עירובין

רבי נחום טרייביטש

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קובץ על היד החזקה על משנה תורה, הלכות עירובין

רבי נחום טרייביטש

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קובץ-על-היד-החזקה-על-משנה-תורה-הלכות-עירובין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ה 4
הלכה ח 4
הלכה יא 5
הלכה יד 5
הלכה טז 5
הלכה יח 6
הלכה יט 6
הלכה כ 6
פרק ב 6
הלכה ב 6
הלכה ד 7
הלכה י 7
הלכה טז 7
פרק ג 8
הלכה א 8
הלכה ד 8
הלכה י 8
הלכה יב 8
הלכה יח 9
הלכה כב 9
פרק ד 9
הלכה ו 9
הלכה יד 10
הלכה כ 11
פרק ה 11
הלכה א 11
הלכה ג 11
הלכה ה 11
הלכה י 11
הלכה יד 11
הלכה טו 12
הלכה כא 12
פרק ו 12
הלכה ו 12
הלכה טו 13
הלכה יז 13
הלכה כד 14
פרק ז 15
הלכה ג 15
הלכה ד 15
הלכה ח 15
הלכה ט 15
פרק ח 15
הלכה ה 15
הלכה ח 16

פרק א

הלכה ה

לפיכך תיקן וכו'. ותוי"ט פ"ז דעירובין מ"א הביא הוכחה דשני בתים בלא חצר נמי אינם יכולים לטלטל מזה לזה בלא עירוב וסיים וזה ממה שיקשה על דברי רבינו דדעתו שלא תיקן שלמה וב"ד אלא כשיש דיורין חלוקים אצל מקום שיד כולם שוה בו דהוי דיורין רה"י והמקום שיד כולם שוים בו כעין רה"ר דאיכא למגזר אבל שתי רשיות ששתיהן כאחד רה"י ממש לא גזר שלמה וב"ד וסיים אולי דגזירת חכמים היא בתר שלמה ורבים תמהו ע"ז מנ"ל הך גזירה והרמ"ז שם חולק על התוי"ט והגם שבשו"ת דב"ש סי' קפ"ב השיב לרמ"ז מ"מ בס' ש"ל סתר כל ראיותיו דבכ"מ שיש כאן שני בתים והם רה"י ולא נשאר להם מקום מה שיד כולם שוים א"צ עירוב והמחמיר עכ"פ לא יברך על העירוב:

הלכה ח

כמהין ופטריות אין משתתפין שאינן חשובין כאוכלים. והריטב"א סיים עוד ואינם באים לסעוד ולא ללפת בהן את הפת וכל שאינו ראוי לסעוד בו או ללפת בו את הפת אין מערבין בו דמידי דחזי לסעודה בעי' וכענין שאמרו אין מערבין בקורא דדקלי אע"ג דרגילין לאכלו וניקח בכסף מעשר מ"מ אינו אוכל גמור ועומד לכך ובגמ' דמקשה והא איכא כמהין ופטריות ה"ה דה"מ להקשות דאיכא טובא כה"ג וחדא מנייהו נקט ע"ש ולגמ' דמקשה והא איכא כמהין ופטריות מצד הסברא קא מקשה אי נמי דסמך על הברייתא דעירובין דף כ"ח דקתני בה ר"י אומר קורא הרי הוא כעץ לכ"ד אלא שניקח בכ"מ ומשמע מזה דאין מערבין בקורא וע"ז לא פליג הת"ק וע"כ ה"ט משום דאין באין לסעוד ולא ללפת בהן את הפת וא"כ ה"ה כמהין ופטריות וכ"נ מדברי התוס' דף כ"ז ע"א ד"ה מאן דמתני וכו' שכתב שם דכו"פ נקחין בכ"מ ואין מערבין בהן אף שיש מגיהי' בדברי התוס' אבל אין צורך להגיה כמ"ש בס' יד דוד שם וכ"ה שיטת כל הפוסקים ראשונים ואחרונים דאין מערבין בכמהין ופטריות. והרב הגאון מהרא"ו בספרו או"ח סימן שפ"ו כתב לחלק בזה דבכו"פ מבושלין מערבין והא דמקשה בגמ' והא איכא כו"פ כתב דהקושיא הוא מסיפא דתנן הכל ניקח בכ"מ ע"ש שהאריך מאד. והנה באמת כפי מה שכתבתי נדחים כל ראיותיו וגם דוחק גדול לומר מדקתני בכל מערבין וכו' חוץ וכו' הכל ניקח בכ"מ וכו' חוץ וכו' שלא יהיו דומין בהדדי וכללא קמא דוקא וכללא בתרא לאו דוקא וכבר הארכתי בזה בס' ש"י העליתי שדברי כל הפוסקים נכונים וברורים:

הלכה יא

עוכלא תבלין. בס' תוס' יו"כ יומא דף פ"א הקשה על רבינו מדלא חשיב בפ"ו מה' מעשרות ה"ח תבלין א"כ למה כתב פה דמערבין בו ועי' בס' יד דוד דמוכח ממתני' הנותן לחמותו וכו' אינו חושש לשאור ותבלין שבה משום מעשר והביאו רבינו פי"א מה' מעשר ע"ש. ובאמת יש ב' מיני תבלין ומש"ה כתב רבינו פה וסמך על מ"ש בה' יו"ד דבעינן ראוי לאכילה או ללפתן:

הלכה יד

וישראל בתרומה וכו'. כתב בש"ג פ' בכל מערבין אבל בזה"ז שכולנו טמאי מתים אין שום אדם בעולם שתרומה ראויה לו ע"כ והעתיקו בס' א"ז, ולי צ"ע לא מבעי לשיטת רבינו פרק ז' מהל' תרומות הלכה ח' דראוי הוא לכהן שטבל א"כ פשיטא דמותר ואפי' לפי שיטת הראב"ד שם שחולק מ"מ הרי כתב הכ"מ שם דגם הוא מודה בלא אפשר להאכיל לקטן דמותר הגדול לאכול אחר שטבל א"כ מותר לכ"ע לערב בו ומש"ה העתיקו הפוסקים דין זה:

הלכה טז

אפי' בית שער של יחיד. עי' הה"מ וכ"מ עי' ירושלמי פ"ו דעירובין הל' ו' ועי' בק"ע שם ד"ה מילתיה וע"ע בירושלמי שם דף כ"ד ע"א ר"י בשם רב הדא דתימר בבית שער של יחיד וכו'. ומדברי הירושלמי נראה דלא כמ"ש התוס' עירובין דף ע"ח ע"ב ד"ה ור"י ומזה סייעתא גדולה לשיטת רבינו פה לפי מה שכתב הב"י באו"ח סי' שע"ה לחד תי' ועמ"ש בזה בש"י שם:

מפני דרכי שלום. בפירש"י וכשיכנסו בחצר ולא יראו את העירוב שם בבית יחשדו את בני החצר שמטלטלין בלא עירוב וצריך לדחוק לפי פירושו במה שאמרו בירושלמי עירובין דף י"ט ע"א בדייר ישן היא מתניתא והרמב"ם בפי' המשנה כתב הטעם שמערבין בבית ישן לפי שיש לו הנאה שא"צ ליתן פת וכ"מ מדברי רבינו פה ובתוספתא פ"ה דעירובין תניא אם בא לחלוק כבוד רשאי ומזה מוכח כפירוש רבינו ובס' ש"י שם כתבתי דלרש"י צ"ל דאם בא גדול וחולק לו כבוד קלא א"ל למילתא ואין כאן חשד, גם כתבתי לשיטת רבינו צ"ל דגרסינן בגיטין משום חסדא ולא מפני חשדא כמ"ש הגי' לפנינו ועוד כתבתי שם די"ל דא"צ להגיה דרבינו מודה לטעם חשדא אלא דבא ליתן טעם הדבר מהיכ"ת יבוא לידי חשדא דלמא לא הקפיד בדבר ליתנו בבית אחר שאין רצונו להיות שומר עליו שלא יתקלקל לזה בא רבינו לומר דודאי יש לו ריוח מזה ומסתמא לא עשה כן מעצמו כ"א נטלו ממנו שלא מדעתו ולזה לא הוצרך רבינו להביא דין התוספתא ודו"ק:

הלכה יח

חלקו את העירוב וכו'. והנה באי זה ק"ק נהגו להניח העירוב בכל בהכ"נ בפ"ע ומאוד תמה בזה בשו"ת ח"צ סי' קי"ב כי טועים הם בדין העירוב ובכוונתו שהרי עיקר העירוב שיחשבו כל הדרים בחצר כאלו דרים בבית א' דהיינו הבית ההוא שהעירוב מונח בו וכהא דאמרינן בגמ' עירובין מ"ט החולק את עירובו אינו עירוב וכמ"ש רבינו פה אפי' היכא דמליה ואייתיר מניחו בכלי אחר באותו בית ע"ש שהאריך מאוד. ויפה כתב בזה בשו"ת מקור ברוך שאלה ז' שאין זה דומה לחולק עירובו כיון שיש לכל בני הקהלה חלק בכל ככר וככר א"כ שפיר הוי כאילו דרים במקום אחד דהיינו שבכל בהכ"נ יזכה העירוב לכל הדרים שם באותו קהלה והביא ראיה שם וכ"מ בט"ז ס"ס שס"ח במ"ש שם הרוצה לעשות ע"צ היותר הטוב יערב משלו בכל ע"ש ויזכה ע"י אחר ובזה לא חיישינן לקלקול העירוב בבהכ"נ וע"ש שמסיק שאותן הקהלות שנוהגין מקדם כן אין רשאים לבטל מנהגם עכ"ד. ויש לעיין לענין ברכה כיון שכל הטעם שעושים כן דלמא יתקלקל העירוב וגם אם לא יברכו יש היכרא לתינוקות:

הלכה יט

המשתתפין במבוי וכו'. עי' ירושלמי דף כ' ע"א דר"מ היא ע"י עירוב וע"י שיתוף, וע"ש עוד הלכה ב', וכתב הרמ"א בש"ע סימן שפ"ז טעם למנהג שלנו ע"ש ובלבוש שם כתב הטעם דסומכים על דברי רבינו פה ונ"מ אם העירוב אינו בפת דלשיטת הלבוש צריכים לערב בחצירות ולשיטת הרמ"א יש מקום לומר דגם אם לא עשו בפת ג"כ יכולים לסמוך ועי' בס' בני חייא שמסיק שגם דעת הרמ"א דוקא בפת ואז אין צריכים עירובי חצרות וכמו בק"ק רודיס שגובין שמן ונותנין בפך צריכים עירובי חצירות ג"כ ע"ש:

הלכה כ

שפחתו העברית. עמ"ש בש"י עירובין דף כ"ב ד"ה מה אנן:

פרק ב

הלכה ב

רשותי מבוטל לך וכו'. עי' הה"מ ואפשר דדחיק ליה לרבינו לחלוק על רש"י דלא מהני כולכם דלפי דברי רבינו יש ליישב קושית התוס' עירובין דף ע' ע"א ד"ה בעא מיניה ויש מקום לומר דהא דקתני בברייתא כשהוא מבטל רשותו א"צ לבטל לכל א' וא' בא לומר דלא צריך לומר לכל אחד רשותי מבוטלת לך אבל עכ"פ צ"ל כולכם אליבא דכ"ע ורבנן פליגי עליו וצריך לבטל לכל אחד ואחד בפירוש:

הלכה ד

אחד שעירב. עי' השגת הראב"ד והמ"מ. ונראה ע"פ מ"ש הרש"א בתוס' עירובין דף ע' ד"ה הכא במ"ע ק"ק אמאי מוקי לה בכה"ג לוקי בפשיטות טפי דאיתיה בחיים אלא שהניח את ביתו והלך וכר"ש ע"ש. והגאון אמ"ו כתב בחידושי דרש"י כ' דף מ"ז דהלך מאתמול אצל בתו ולפ"ז לא ס"ל לר"ש אלא היכא דאיכא הוכחה דהיסח הדעת משא"כ הכא דמיירי דעירב מתחילה עמהם מודה ר"ש והמהרש"א ע"כ ס"ל דלר"ש אין חילוק בזה וכ"כ המג"א סימן שע"א ועי' בס' יד דוד מסכת עירובין שם. ועפ"ז י"ל גם דעת רבינו דפסק כר"ש בפ"ד ה"ג ס"ל דלאו דוקא הלך בע"ש ה"ה בעירב עמהם וס"ל ג"כ דבאמת הוי מצי לשנויי בגמ' הכי כקושית הרש"א אלא דהתרצן רצה לשנויי אליבא דכ"ע ולדידן דקיי"ל כר"ש מצי מיירי בתרי גוונא ומש"ה סתם רבינו וסמך אדלעיל:

הלכה י

וכן אם היו עכו"ם רבים וכו'. גרסינן בירושלמי עירובין דף י"ח ע"א עשרה עכו"ם שהיו דרים בבית אחד כל אחד ואחד צריך להשכיר רשות וזה לא נתבאר בדברי רבינו ועי' בריטב"א שהביא בשם הר"ש מקוצי העכו"ם הדרים בבית אחד שבחצר א"צ לשכור אלא מא' כמו ה' ששבתו בטרקלין שאחד מערב לכולם ע"ש שהאריך של"ד להך דירושלמי ובב"י סימן שפ"ב מביא בשם הגהת אשרי וז"ל שם. אם יש מב"ב עכו"ם אפי' עשרה ודרים כולם עמו בבית צריך למיגר מכולם רשותם ולכאורה משמע דהג"א פליג על הר"ש מקוצי ובש"י כתבתי די"ל דהג"א מיירי היכא שיש לכל אחד חדר מיוחד ואחד מסולק מחבירו ולהכי צריך לשכור מכולם והארכתי בזה שם הרבה לסתור ראיות הריטב"א ופי' הירושלמי מבלי צורך להגיה:

הלכה טז

מחלל שבת בפרהסיא. עי' הגה"מ שאפי' אינו מומר לחלל שבת באיסור דאורייתא אלא באיסור דרבנן ע"ש. בפרהסיא נקרא כל שעושה בפני י' ב"י ובש"ס דף ס"ט מבואר דאף שעושה בפרהסיא בפני כל אדם רק שמכסה עצמו לפני הנשיא בצנעה קרינן ליה וכ"כ הת"ח והעתיקו א"ר בסי' שפ"ה:

ולא שוכרין ממנו. כתב בתוס' שבת מיהו לא סגי לשכור ממנו בפחות מפרוטה דאע"פ שחטא ישראל הוא ולא מקרי ממון לגבי ישראל ואפשר שלא חלקו וכ"מ מסתימת הפוסקים:

פרק ג

הלכה א

היה החלון פחות מד' וכו'. וטעמא דמילתא כיון שאין דרך להשתמש בדרך החלון שהוא פחות מד' אינו מועיל עירובי חצירות שעירבו יחד דע"ח אינו מועיל כ"א לעשות החצירות כולן רשות אחת בדרך שראוי להשתמש בו כגון דרך פתחים או חלון שהוא למטה מעשרה. ומזה הדין העלה המג"א בסימן שע"ב אות ג' דגם לדידן לפי מנהגנו שסומכין על השיתוף כמבואר בסימן שפ"ז וכמ"ש רבינו בפ"א הי"ט ע"ש אם יש כאן שתי חצירות ואין ביניהם חלון אף שנשתתפו במבוי אסורין לטלטל דרך חור גם בחצירות ובתים שלנו ובס' אבן העוזר חולק עליו וכתב דכל הנך דיני דחלון איירי דחצירות לא נשתתפו במבוי הא אם נשתתפו במבוי ועירבו החצירות לעצמן ודאי שרי והביא לשון רש"י דף ע"א ד"ה ומשתתפין וז"ל, ואם עירבו כל חצר לעצמה ונשתתפו במבוי אע"פ שלא עירבו חצירות זו עם זו שתוף מבוי מחברם וכו' מה עירוב חצר משוי בתים לחדא אף שתוף המבוי משוי לחצירות כחדא ע"כ. וכיון דכולם כחצר אחד חשיבא למה לא יטלטלו מזו לזו כמו מבית לבית בחצר אחד ועי' בס' מחצית השקל:

הלכה ד

ועשה סולם וכו'. עי' הה"מ שכתב ולא ראיתי בס' רבינו זכר לרחב הסולם ואפשר דס"ל לרבינו כיון דאמרינן בירושלמי פ' חלון הל' א' רנב"י צריך שיהיה בו רחב ארבעה טפחים והעמודים משלימין לד' א"כ סתם סולמות כך הן עם העמודים הם רוחב ד"ט, ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה בק"ע שם על הפוסקים שהשמיטו הך דעמודים משלימי' דנ"מ לענין טומאה ולענין סוכה. וכ"מ בחידושי ריטב"א שם בסוגי' דסתם סולמות רחב ד' ואביי דנקט רחב ד' אפשר דחולק עם רנב"י וקמ"ל דבעי' רחב ד' לבד העמודים ורבינו פסק בעירובין להקל. ועי' בגמרא שם בהא דאמר ר"נ אמר רבה ב"א וכו' ודו"ק היטב:

הלכה י

ואין מערבין שני עירובין. פי' כיון שנפרץ ביותר מעשר הוי כחצר א' ואינם רשאים לחלק עירובם מכ"ש אם המחיצה פחותה מעשרה טפחים דכחצר אחד דמי מערבין א' ואין מערבין ב' כמבואר בהגהת רמ"א סי' שע"ב סעיף ז':

הלכה יב

ואם מיעט עומקו בעפר. עי' בפ"ד מה' סוכה הי"ג:

הלכה יח

אא"כ עירבו. במג"א סי' שע"ב אות א' כתב דהך עירבו לא קאי אקרפף ועי' בשו"ת שב יעקב סי' י"ט ובס' תוספת שבת:

הלכה כב

אע"פ שהמים מעורבין קל הוא וכו'. ולא שייך כאן להתיר מטעם ברירה משום דעכ"פ רשות שניהם שולטת בו כ"כ רבינו יהונתן ועמ"ש בש"י ספ"ז דעירובין ד"ה אין חורבה כו':

פרק ד

הלכה ו

האחים שכל אחד וכו'. עי' השגת הראב"ד ובהה"מ דלשון המתני' מסייע לרבינו ובת"ח כתב מיהו בירושלמי משמע כפירש"י דה"ג שם פ' הדר הלכה ז' עיקר דירה איכן היא ר"י אמר איתפלגין רב ושמואל חד אמר במקום פיתן וחד אמר במקום שינה ולא ידעינן מאן אמר דא ומאן אמר דא מן מה דתני שמואל למעלה מעשרה שבות הוי דו אמר במקום פיתן מתניתא פליגא על דא האחין שהיו אוכלין וכו' ר"ח בר אשי בשם רב במקבלי פרס מאביהן היא מתניתא מ"מ אינן שותפין במה שהן אוכלין אמר ר' בא אסברא שמואל שאין אביהן מזכה להן אלא במה שהן אוכלין בלבד מעתה אפי' אין עירוב בא אצלן עשו אותו כבית שמניחין בו עירוב ע"כ. וקושית מ"מ שהקשה בירושלמי ותירוצו כתב הת"ח דס"ד דמקשה הא דמוקי לה במקבלי פרס דהיינו הוצאתן מאביהן וקס"ד כל הוצאתן לכך פריך א"כ אינן שותפין במה שהן אוכלין וא"כ אמאי אין צריכין לערב בשאין עמהן דיורין הא אנן בעי' שיהיו שותפין באכילתן ומשני כשאין אביהן זוכה ונותן להם אלא מה שהם אוכלין בלבד דהוי להו כשותפין באכילה משמע דמקבלי פרס היינו הוצאה כפירש"י ע"כ תורף דבריו. והא דמקשה תו מעתה אפי' אין עירוב בא אצלן הכי פריך כיון דבאמת לפ"ז הן שותפין באכילתן א"כ כחדא יחשבון הגם שמקבלים פרס דודאי רצון אביהם בשיתוף דברכת הבית ברובה ומשני דאעפ"כ כיון דלא אכלו משל אביהן ממש לא עשו אותן אלא כבית שמניחין בו העירוב. וע"ש בק"ע ד"ה מתניתא שכתב להקשות על הת"ח מקושית הגמ' שם ומעתה וכו' ופי' שם פי' אחר ומגיה מעתה אפי' אם עירוב בא אצלו ואין מהצורך להגיה כמ"ש. ומ"ש עוד שם לתמוה על פי' הת"ח וכי מיגרע גרע שותפותייהו אם נותן להם כל צורכן ממה שנותן להם שיעור בלבד נראה דמצד הסברא מגרע כיון שנותן לכל א' כל צורכו ולפעמי' א' מפזר ביותר מאחיו ביתר

הצרכים וממעט מעיסתו ואין מדרכם להשתתף באכילתן משא"כ באין נותן להם כ"א צורכי אכילה אדרבה ניחא לו ולהם בשותפותייהו כנ"ל. ושיטת רבינו נראה מדלא הזכיר תלמודא דידן איזה הוצאה ופרס שמקבלין מאביהן דנ"מ לדינא אם נותן להם כל הוצאות שלהן אז אין להם דין שיתוף כלל לפי שיטת ירושלמי, מזה משמע ליה לרבינו דתלמודא דידן סובר פירושו וק"ל:

ודע דלפמ"ש הירושלמי פלוגתא דרב ושמואל הוא בהיפך מתלמודא דידן ובש"י כתבתי לפרש ע"פ דברי הריטב"א וע"ש אלא דמה דהוכיח שם משמואל די"ל מקום פיתא מהא דאמר למעלה מעשרה שבות אין לו שחר והדברים סתומים אין פותר ובש"י הגהתי. ולחומר הנושא נ"ל דה"פ דהנה במתני' ד"ה חבורות ששבתו בטרקלין מסיק בגמ' דף ע"ב דאם מגיעות המחיצות לתקרה צריכין פת מכל חבורה אבל אם אין המחיצות מגיעות לתקרה וביותר מג' סמוך לתקרה ככר אחד לכולן וכמ"ש רבינו בהלכה ז' וזה הוא דלא כר"נ בל"ק שם דס"ל דבמחיצה עשרה המפסקת עירוב לכל חבורה וחבורה, ועי' בירושלמי משמע ג"כ דמסיק כתלמודא דידן דגם במחיצה עשרה פליג ב"ה. ונ"ל דמאן דסובר דבמחיצה עשרה כבר מופלג כל אחד מחבירו היינו למ"ד מקום לינה גורם וכיון שכל אחד דר בחדרו המופלגת עשרה מחבירו נחשב לכל אחד לינה מיוחדת משא"כ בפחות מי' אז נחשב למקום א' כל הטרקלין משא"כ למ"ד מקום פיתא גורם א"כ גם במופלג מחיצה עשרה כיון שראוי להשתמש מחדר לחדר דרך אויר וכל אחד יכול להושיט מפתו ומסעודתו לחבירו אזי נחשב כאלו שובתים יחד דרך אויר דראוי להם לשבות יחד ולא נקראים מפורדים בפתן כ"א במגיעות המחיצות עד התקרה וא"כ ז"ש מן מה דתני שמואל למעלה מעשרה שבות פי' דגם אויר למעלה מעשרה שבות פי' דחשוב כשביתה וקאי שמואל על הא דתנן מקמי הכי סמיך לה ה' ששבתו בטרקלין ואמר הוא דגם אם המחיצות מגיעות עד עשרה ג"כ ככר א' לכולן דלמעלה מעשרה יכולים לשבות ביחד מוכח דסובר מקום פיתא גורם כנ"ל. והגמ' דידן סובר דהטרקלין מחברן אע"ג דלא יכלו להושיט פתן:

הלכה יד

אבל אם נשאר לו וכו'. עי' לח"מ ובאמת היא גופא קולא גדולה היא להקל בנשאר לו תפיסת יד ולא התירו כ"א שהותר לכל השבת ולא עוד אלא מה שהתיר בה' י"ג והניח ביתו והלך ושבת כתב הק"נ דוקא באמר בפירוש שאין רצונו לשבות בו א"כ שוב לא חיישינן ועי' בס' תוס' שבת:

הלכה כ

שכח אחד מן החיצונה וכו'. צ"ל דהה"מ לא היה לפניו גירסא זו:

פרק ה

הלכה א

ובכלי אחד. עי' בטור או"ח סי' שע"א ובב"י שם מה שלמד בטור שחולק על רבינו שפסק כר"ש ודבריו תמוהים ובשער אפרים סי' כ"ה כ' ישוב ובס' יד דוד מביאו שכתב שהיה לפני הב"י נוסחא אחרת:

הלכה ג

ה"ז מזכה ממנו כו'. עי' הה"מ ולפרש"י בגמ' הוא מטעם דאין ברירה ובירושלמי פ' חלון דף כ"ב תני אין מזכין להם בחבית שבמרתף אמר ר' הושעיא שמא ישכח וישנה ואפשר דשם קאי גם במיחד להם חבית אחת כולו לשיתוף אעפ"כ אסור מטעם שמא ישכח ובגמ' בבלי מיירי באומר שמזכה להם מן האוצר ולא חיישינן שימכור כל האוצר ביחד ואעפ"כ אסרו משום דאין ברירה ואע"ג דבעלמא קי"ל בדרבנן י"ב הכא דלפעמים איכא עוד חששא דשמא ישכח וכמ"ש החמירו רבנן ובק"ע שם האריך לחלוק על הפוסקים דהלכתא כאביי דאין משתתפין באוצר ולא נהירין דבריו וכבר דחיתי כל ראיותיו ועי' בת"ח אם אמר על הפת שבסל ומסיים אותו פת שצורתו כך וכך או אותו הפת המונח בדרומו דסל יהא לשם עירוב מהני דכיון דמנכרא לא איצטריך לומר ברירה ע"ש ולפ"ד הירושלמי צ"ע לדינא:

הלכה ה

אבל אם אוסר כו'. ול"ד למ"ש בפ"ב הי"ב דישראל שאני דיכול למחות דאין רצונו להשתתף או לערב כמ"ש במ"ע ועי' א"ר סימן שס"ז אות ד' ומיישב השגת הראב"ד מהטורזינא:

הלכה י

הואיל ומותר לטלטל כו'. יראה דסובר כרש"י דאם הקרפף הוקף לדירה אפי' ביתר מבית סאתים אינו אוסר ובתוס' שם חולק ועי' ש"ע סי' שפ"ט:

הלכה יד

נשתתפו במבוי כו'. עי' ט"ז סי' שפ"ז מ"ש על הב"י מדברי רש"י וכתב הגאון אדמ"ו דמדברי רש"י שם ד"ה בן תודאי וגם דף ס"ז גבי האי ינוקי מוכח דיש לחלק בין לכתחילה ודיעבד ובזה אין סתירה בדברי רש"י:

הלכה טו

ולפיכך אין מטלטלין. עי' הה"מ שכתב מסקנת האחרונים כדעת הר"א וכ"כ בחידושי רשב"א דקמ"ל כר"י ושמואל אליבא דר"ש ולא מחלקינן בין עירבו ללא עירבו ובירושלמי ר"פ ר"א דמילה ופ"ו דעירובין מה שאמר ר"י כדעתיה משמע כפירוש רבינו:

הלכה כא

ודבר זה משום היכר הוא. ועי' ירושלמי פ' כיצד מעברין ובלבד ישראל כו' והק"ע שם כתב דהר"ן בתשובה סימן נ' כתב דלא בעינן שיור דוקא בישראל ותמה עליו שלא הביא ירושלמי דאמר דוקא ישראל ע"ש. ועי' כנה"ג סי' שצ"ב ובריטב"א בסוגיא ותמצא ישוב למנהגנו דעושין שיור דירת עכו"ם והא דלא הביא רבינו דין דעיר שאין בה חמשים דלא בעי שיור עי' בס' יד דוד עירובין דף ס' ד"ה אבעי להו כו' שהיה גורס כגי' הריטב"א ע"ש:

פרק ו

הלכה ו

אלא לדבר מצוה. עי' הה"מ מ"ש בשם הרשב"א דאם הלך ברגליו וקנה שם שביתה בה"ש בין לדבר מצוה בין לדבר הרשות כו' וסיים הב"י באו"ח בסימן תט"ו ונ"ל שאפילו לכתחילה יכול לערב ברגליו לדבר הרשות ולא אמרו שאין מערבין אלא לדבר מצוה אלא במערב בפת דליתא מדינא אלא להקל על העשיר וכו' ע"ש. ומשמע לפ"ד דה"ה לר"מ דס"ל דעיקר עירב בפת מדינא ולא אמרו ברגל אלא להקל על העני א"כ הדין בהיפך והקשה הרב הגאון אמ"ו זצ"ל לפי"ז איך יובן קושית הגמ' דף ל"א דמקשה הגמ' אלא הא דאמר ר"י אין מערבין אלא לד"מ לימא כתנאי אמרה לשמעתיה קשה הא ת"ק דר"י ר"מ היא ולשיטתיה מודה ר"י דמערבין בפת אפי' לד"ר לפ"ז אמר ר"י לשמעתיה אליבא דכ"ע ות"ק שם דסובר דאין מערבין הוא ר"מ ומאן דסובר מערבין הוא ר' יהודה ולר"י רגל עוקר עכ"ד. ולעד"נ דבלא"ה קשה להבין לפי הבנת הב"י לישנא דר"י דאמר אין מערבין אלא לד"מ סתמא קאמר משמע דעל עיקר דין העירוב קאי דאל"כ הו"ל לפרש לר"מ ולר"י אם עירב שלא כדין אלא נראה דהא בלא"ה דהא דפסקו כל הפוסקים כרב יוסף דאין מערבין אלא לד"מ טעמא בעי ובאמת בהג"א דף פ"ב כתב לכאורה הלכה כרבא מערבין אפי' לדה"ר כדמוכח באורך ובאמת כוונתו נכונה דהא בסוגיא דעירובין דף ל"א מוכח דרבא ס"ל דת"ק סובר מערבין לדבר הרשות אפי' לכתחילה וכ"מ ג"כ בסוגיא דפסחים דף כ"ג בהא דמקשה והרי נזיר ותרומה ע"ש בתוס' דלא מקשה אלא למ"ד דמערבין לדה"ר ושם בפת קמיירי ודלמא סובר ר' אבהו כר' יהודה אלא דאעפ"כ

שפיר פסקינן כרב יוסף משום דלישנא דמתני' דייקא כוותי' דהא מקשה הגמ' פשיטא, ומעתה סובר הרשב"א הגם דלא פסקינן כרבא אלא כרב יוסף מ"מ ז"א אלא במערב במה שהקילו בו לעשיר לערב בפת דבזה יש סייעתא למשנתנו אבל במערב כדינא ברגל לית לן ראיה ממשנתנו לפסוק דלא כרבא ובדרך הכרעה כ' כן הב"י אבל ודאי מודה הב"י אליבא דהרשב"א דר"י דאמר אין מערבין אלא לדב"מ ודאי בכ"ע אמר ושפיר מקשה תלמודא לימא כתנאי כנ"ל:

הלכה טו

אבל אם עירב בתרומה. עי' הה"מ ועי' בשו"ת נב"י מהד"ק יו"ד סי' ס"ה:

הלכה יז

הנותן עירובו בבה"ק אינו עירוב. וז"ל הטור או"ח סימן ת"ט צריך שיהיה העירוב במקום שיוכל להגיע אליו בה"ש אבל אם אינו יכול להגיע אליו כגון שהוא כהן והעירוב בבה"ק אינו עירוב וכתב הב"י מתני' מערבין לכהן בבית הפרס ר"י אומר אפי' בבה"ק וכתב הרא"ש בשם הר"מ דאין הלכה כר"י אע"פ שהוא מיקל בעירוב וכ"פ הרמב"ם וכו' ומשמע מדברי רבינו דלישראל נמי אם נתן עירובו בבה"ק אינו עירוב כמ"ש רבינו הטעם שהוא אסור בהנאה וכמ"ש רש"י שם בגמ' גבי אסור לקנות בית באה"נ ואפי' בישראל נמי אסרו רבנן והא דתני כהן להודיעך כחו דר"י וכו' ורבינו שכתב דלכהן דוקא הוא דאינו עירוב צ"ל דמשמע ליה דלא אצטריכין לאוקמי פלוגתייהו בהכי אלא כי היכא דלא נצטרך לומר דמ"ד מצות לאו ליהנות ניתנו או מ"ד אין מערבין אלא לדבר מצוה כתנאי אמרוהו למילתייהו ומש"ה אמר תלמודא דכבר אפשר לפרש פלוגתא דר"מ ורבנן בגוונא דלא נהוי הני מימרי כתנאי אבל לפום קושטא דמילתא לא מפקינן מתני' מפשטא אלא אמרינן דדוקא לכהן הוא דאמרו רבנן דאינו עירוב ופליגי במצות דלאו ליהנות ניתנו או באין מערבין אלא לד"מ ע"כ. ופי' דבריו נ"ל דהכי כוונתו דלפי מאי דקיי"ל מצות לאו ליהנות ניתנו ואין מערבין אלא לד"מ שוב לית לן סברת הגמ' דניחא ליה למקני ביתו וטעמא דרבנן דאסרו משום דבכהן הוא וס"ל כרבי דאהל זרוק לאו שמי' אהל ומ"ש ופליגי במצות וכו' קאי אדלעיל מ"ש דלא נהוי הני מימרי כתנאי ע"ז קאי. ולולא דמסתפינא הוי אמינא דדברים אלו מן ופליגי עד מצוה צריך להיות קודם אבל לפום קושטא דמילתא והב"ח כתב על הב"י ותימה גדולה דאפי' את"ל דפליגי בהני מ"מ פליגי בקניית בית באה"נ במקום מצוה א"נ לא פליגי אלא בדבר רשות מ"מ כיון דלרבנן אינו עירוב משום אה"נ ודאי דאפי' לישראל נמי אין עירוב וא"כ קשה למה כתב רבינו דוקא לכהן הא לרבנן דהלכתא כוותייהו אף לישראל אסור ע"ש ולפמ"ש דברי

הב"י כנים וברורים וע"ש בסוגיא ומהרש"א בפירש"י שם בד"ה אסור לקנות דגם דעת הרמב"ם בבה"ק לכהן ודאי דאסור דאהל זרוק לא שמיה אהל. ודע דהפ"י כתב במס' סוכה בפ' הישן דאף למ"ד אהל זרוק לא שמיה אהל מה"ת שמיה אהל הוא אלא מדרבנן החמירו ע"ש, וקשה אם מדרבנן הוא למה אין מערבין בבה"ק דהא בדרבנן לא החמירו כמו בכרמלית אמנם לק"מ דלאו בכל מילי דרבנן הקילו כדאמרינן בגמ' נתנו בראש הקנה או הקונדס כו' גזירה שמא יתלוש כמבואר בדברי רבינו בהל' י' ואע"ג דמדרבנן הוא וצ"ל כיון דהוא דבר השכיח שיקטום א"כ גם באהל זרוק החמירו רבנן וביותר לפי מה דאמרי' במס' נזיר דף נ"ה דיש מקום לגזור גזירה שמא יוציא ראשו ורובו והוא דבר השכיח שפיר מחמרי' אפי' בדרבנן ואין כאן מקומו להאריך בזה. וכ' המג"א שם וז"ל [אות א'] צ"ל דמיירי בקבר של בנין דאילו נתנה בקרקע בה"ק שרי דקרקע עולם אינו נאסר כמ"ש ביו"ד סי' שס"ד ובס' יד דוד כתב לפמ"ש הב"ח ביו"ד סי' שס"ח דאפי' שלא במקום קבר אפי' אויר בה"ק אסור שוב לא צריכין לדברי המג"א וכ"כ בס' שער זקנים הנדפס מחדש דף צ"ח אבל העיקר נראה כמ"ש המג"א משום דאף אי אמרי' כדעת הב"ח מ"מ אין בו כ"א איסורא מדרבנן ובמקום מצוה אפשר דלא גזרו. ועפ"ז יש מקום לומר הא דנקט המתני' כהן לפי האמת י"ל דוקא כהן משום דאף דמסקינן דאסור למקני בית באה"נ מ"מ מיירי בנייחא באויר ואינו אלא מדרבנן ובכהן דוקא החמירו משום דיש כאן עוד איסור דאף אם אהל זרוק לא שמי' אהל מדרבנן כמ"ש הפ"י ואף אם אהל זרוק שמי' אהל מ"מ יש לחוש דלמא יוציא ראשו ורובו וכמ"ש א"כ מש"ה החמירו רבנן ודמי למ"ש הרע"ב דאף דרבי לא גזיר על השבות בבה"ש בדבר שיש בו ב' אסורים מחמרי' כן ה"נ משא"כ בישראל דאין כאן כ"א דאסור למקני ביתו באה"נ ולא החמירו במקום מצוה ומיושב שיטת הטור ודו"ק:

הלכה כד

כשם שמברכין על עירובי חצירות. מי שרוצה לברך ברכה אחת על ערובי חצירות וערובי תחומין בהדי הדדי כתב בתשובת מהר"ם די בוטון סי' ל"ח שיכול לעשות כן והביא ראיה מהא כתב רבינו בפ"א מה' מעשר הל' ט"ז המפריש מעשר מברך תחילה וכו' ואם הפריש הכל זה אחר זה ולא סח ביניהם כוללן בברכה אחת ע"ש. ולי נראה עוד קצת ראיה מדברי רבינו בפ"ח מה' חמץ ומצה הל' ו' ע"ש בלח"מ ודו"ק:

פרק ז

הלכה ג
או ברחוק. פי' אע"פ שהוא עשיר כיון שהוא רוצה לשבות במקום מסוים כדי שיוכל למחר ליכנס לעיר או שיוכל לילך סביבות אותו המקום אלפים כראוי הוה ליה כמוכרח ד"ע:

הלכה ד
ואם היתה יותר על בית סאתים. עיין הה"מ מ"ש בשם הרשב"א ובק"ע עירובין דף י"ז ע"א ד"ה הקונה תמה על דברי הרשב"א דמשמע שם להדיא כדברי רבינו יע"ש:

הלכה ח
למקום ידוע. ועי' היטב ברבינו יונה בסוגיא דשם ובהרא"ש ודו"ק:

הלכה ט
בהגהות מיימוני אות ה', מ"ש אבל עשיר לא אע"ג דאמר שביתתי. פירוש לסברת הסוברים דעשיר דוקא בפת ודוק ד"ע:

פרק ח

הלכה ה
י"ט שחל להיות סמוך לשבת וכו'. עי' השגת הראב"ד וכוונתו דאף דרבינו ביאר חילוק זה בהלכה י"א מ"מ השגתו הוא מדכייל רבינו י"ט סמוך לשבת ובשני ימים טובים של גליות משמע דס"ל דדין אחד להם וזה אינו דדוקא בי"ט ובשבת לא מצי לערב בב' רוחות אם אינו יכול להלוך אבל לא בשני ימים טובים של גליות דממ"נ מהני העירוב ובזה חלק על רבינו וכתב הוא הכונה מה שמצא בעל מגדל עוז בחיבור השגותיו של הראב"ד שסיים ראיתי שבסוף הפרק חזר ופירש זה כתב לחזק הקושיא מדפי' רבינו דבריו ולא מחלק בין ימים טובים של גליות ובין יו"ט ושבת הסמוכים ש"מ דלא ס"ל לחלק וע"ז חולק עמו ודלא כמו שהבין המגדל עוז. וגם דעת הטור כראב"ד שכתב באו"ח סי' תט"ז ביו"ט ושבת הסמוכים בעינן שיהיה העירוב מונח במקום שיכול לבוא אצלו ביום הא' ולא כתב כן בשני ימים טובים של גליות. ובש"ע שם העתיק לשון רבינו וע"ש במג"א מ"ש ליישב שיטת רבינו. ועי' בתוס' חדשים במסכת עירובין פ"ג מ"ו שהשיג על המג"א. ולענ"ד נראה דרבינו לטעמיה ע"פ מ"ש בהל' יו"ט פ"ו הלכה י"ד שכל הדברים שאנו מתירין וממ"נ בשני ימים טובים של גליות היינו דוקא בזמן שהיו עושין שני ימים

טובים להסתלק מן הספק אבל היום אין יו"ט שני להסתלק אלא מנהג בלבד וחמיר טפי והראב"ד שחולק עמו שם אזיל נמי לטעמיה כאן:

הלכה ח

המערב לשני י"ט. והראב"ד כתב שטעה בזה וכו'. ועי' ירושלמי עירובין דף ט' ע"א מ"ש בספרי ש"י ד"ה ר"י אומר וכו':